

O přepadové činnosti v týlu nepřítele

Upravený obsah článku plukovníka F. D. Sverdlova, doktora historických věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 10/1983.

V útočných operacích Sovětské armády ve druhém a zejména ve třetím období Velké vlastenecké války vojska po prolomení obrany nepřítele, díky vzrůstající úderné a palebné síle, růstu mobility svazků a útvarů, profesionálního mistrovství důstojnického sboru, rozvíjela rozhodným způsobem úspěch do hloubky. Důležitou úlohu při plnění tohoto úkolu sehrály frontové a armádní rychlé skupiny, předsunuté odděly, samostatné útvary a jednotky. Často měla činnost v týlu nepřítele podobu smělých přepadů.

Přepadové činnosti představovaly rozhodný postup vysoce pohyblivých (tanko-

vých, mechanizovaných) svazků a útvarů do týlu nepřítele s cílem zničení jeho nejdůležitějších objektů, obsazení výhodných čar, zmaření plánovaného zasazení záloh, narušení systému velení, práce týlových orgánů a součinnosti s vojsky, útočícími čelně. Byly vedeny prudce, směle, nenádhle a rozhodně především k zabezpečení vysokých temp útoku hlavních sil.

V tomto článku je na základě zkušeností Velké vlastenecké války i lokálních válek udělán pokus analyzovat organizaci a způsoby vedení přepadové činnosti svazků a útvarů v týlu nepřítele.

Přepady, jako způsob činnosti vojsk v týlu nepřítele, vznikly v dávnověku a v souvislosti s rozvojem vojenského umění se staly běžným jevem.

Velký přínos do rozvoje teorie a praxe přepadové činnosti v nových historických podmínkách mělo sovětské vojenské umění. Na počátku svého vzniku v letech občanské války a vojenské intervence prokázalo klasické způsoby smělých činností v týlu nepřítele. Znamení průlomů do operačního prostoru vedené 1. jezdeckou armádou, jezdeckými sbory a svazky sehrály důležitou úlohu při zničení vojsk vnitřní i vnější kontrarevoluce.

Tyto zkušenosti byly široce využity v letech Velké vlastenecké války. Typickým vzorem smělého přepadu do týlu nepřítele byla činnost 24. tankového sboru Jihozá-

padního frontu v prosinci roku 1942. Sbor uskutečnil 250 km hluboký přepad do týlu nepřítele, postupně zničil řadu nepřátelských posádek, obešel uzly odporu a nenadálým úderem ovládl železniční stanici Tacinskaja a důležité letiště, které využívali hitlerovci pro zásobování obklíčených Paulusových vojsk municí, pohonnými hmotami a proviantem. Celkem za 10 dní přepadu tankisté zničili přes 11 tisíc důstojníků a vojáků nepřítele a 4769 jich zajali. Fašisté ztratili 84 tanků, 106 děl, 431 letadel. Byl to vynikající úspěch, který sehrál důležitou úlohu v dalším rozhodném útoku vojsk frontu.

V roce 1943 19. tankový sbor, který vedl přepadovou činnost, úspěšně splnil řadu důležitých a složitých úkolů v průběhu meilitopolské útočné operace 4. ukrajinského

frontu. Sbor v průběhu prvních tří dnů zničil nepřátelské tankové zálohy, prošel v bojích téměř 60 km v týlu uskupení nepřítel. S využitím úspěchu sboru přešla 51. a 28. armáda k pronásledování nepřítel. V průběhu následujících 4 dnů uskutčil sbor rozhodný 180km výpad v operační hloubce, zničil řadu posádek a přesunovaných záloh nepřítel a když dosáhl Perekopu, vnikl na Krym a odřezal 17. německou armádu od hlavních sil.

Je třeba zdůraznit, že v souvislosti s mechanizací a motorizací vojsk, se zdokonalováním zbraní a bojové techniky vzrostly i rozměry přepadové činnosti. Přepadové skupiny a odřady doplňují úsilí vojsk, útočících čelně, a stávají se v podstatě prostředkem souběžného působení na objekty v týlu nepřítel.

Přepadové skupiny a odřady řešily nejrozmantější úkoly: ničily zálohy nebo maily jejich manévry, vedly údery na prostředky PVO, velitelská stanoviště, spojovací uzly, obsazovaly letiště, důležité komunikace, přepraviště, narušovaly práci týlu atp. Umožňovaly získávat důležité průzkumné údaje, vázaly na sebe síly a prostředky, aby ulehčily působení vlastních vojsk, útočících čelně, v řadě případů napomáhaly zabezpečit dosažení konečných cílů armádních a frontových operací. Rozhodná a nenadálá činnost přepadových odřadů a skupin měla také velký vliv na podlomění morálně psychického stavu nepřítel.

V letech Velké vlastenecké války byla hloubka přepadů určována zámyslem útočné operace a z něho vyplývajících úkolů. Závisela na cílech přepadů, na bojovém složení svazků a útvarů, počtech podpůrných prostředků, na uskupení nepřítel v jeho operačním týlu i jiných podmínkách situace a pohybovala se v širokém rozmezí od 20 do 200 km i více. Tak v lednu roku 1945 ve viselsko-oderské operaci jednotlivé tankové brigády armád uskutečnily krátké nenadálé výpady do hloubky 20–25 km od hlavních sil. Navíc často po splnění stanoveného úkolu dostaly úkol nový. Např. 55. gardová tanková brigáda v téže operaci uskutečnila přepad do hloubky 120 km.

Při útoku 60. armády ve směru na Prahu v květnu 1945 302. střelecká divize (na automobilech), vyčleněná k manévru do hloubky, posílená tanky a dělostřelectvem, prošla 200 km do týlu nepřítel a odtrhla se od hlavních sil armády na 100 km. V řadě případů byla hloubka přepadové činnosti i větší. Tak při útoku 25. armády v srpnu roku 1945 v Mandžusku uskutečnila přepad 259. tanková brigáda, posílená pěšími jednotkami a samohybným dělostře-

lectvem, a působila ve značné vzdálenosti od hlavních sil armády a za 13 dní pronikla v bojích do týlu nepřítel do hloubky 650 km.

Při plánování přepadů se širší pásma pro svazky a útvary zpravidla nestanovila. Působily v celé šíři pásma svazu, který je vysílal. Byly jim zpravidla určovány směry činnosti po jednotlivých dnech a objekty, které bylo třeba obsadit nebo zničit.

Zámysl přepadu v letech Velké vlastenecké války stanovil nadřazený velitel zpravidla na jeho celé období. Byl součástí celkového zámyslu operace a byl založen na hodnověrných údajích o uskupení nepřítel, charakteru jeho činnosti, zvláště o existenci záloh, prostorech jejich rozmístění a směrech přesunu. V jednotlivých případech při nedostatku těchto údajů se stanovil zámysl přepadu v obecných rysech.

Zkušenosti z minulé války ukázaly, že úspěch přepadu v mnoha směrech závisel na kvalitě přípravy svazků a útvarů. Byla zahajována ihned po přijetí rozhodnutí nadřazeného náčelníka k přepadu a zahrnovala zpravidla organizování průzkumu a palebné ničení objektů v týlu nepřítel, upřesnění směru činnosti a bojových úkolů, čas zasazení do boje. Byly též stanoveny signály součinnosti, opatření bojového a týlového zabezpečení, zásady organizace velení a spojení a doby pohotovosti. Byla vzata v úvahu i činnost přepadových svazků (útvarů) u sousedních svazů.

Velitel svazku (útvaru) po převzetí úkolu k přepadu, jeho ujasnění, zhodnocení situace a upřesnění otázek součinnosti s vojsky útočícími čelně přijímal rozhodnutí, stanovil bojové úkoly útvarům (jednotkám) a organizoval všestrannou přípravu k přepadu.

Poučným způsobem byla např. organizována příprava k přepadu u 17. samostatného tankového pluku 1. gardového mechanizovaného sboru ve stalingradské operaci v prosinci roku 1942. Velitel pluku se štábem pečlivě propočítal pochod, stanovili rychlost přesunu v jednotlivých částech pochodové osy a přesnou dobu vyjití do stanoveného prostoru, promysleli všechny podrobnosti k zabezpečení úspěchu činnosti v zimních podmínkách při odtržení od hlavních sil sboru. U pluku byla vytvořena doplňující zásoba munice, která mu umožnila samostatně působit po dobu 3 až 4 dnů. S bojovými úkoly pluku a způsoby jejich splnění byli současně seznámeni důstojníci, poddůstojníci i vojáci. Tím každý účastník přepadu přesně znal, kde a jak musí působit. Pečlivá a všestranná příprava k činnosti v týlu nepřítel velkým dílem zabezpečila úspěch přepadu. Je důle-

žité připomenout, že ve štábu sboru byla pro bezprostřední velení přepadu pluku vytvořena speciální skupina, složená ze 4 důstojníků (po jednom z operačního a průzkumného oddělení, štábu dělostřelectva a spojovacího oddělení). To umožnilo operativněji získávat informace o průběhu přepadu a současně upřesňovat úkoly pluku.

Organizace součinnosti se uskutečňovala jak mezi útvary (jednotkami) uvnitř svazku (útvary), určeného k vedení přepadu, tak i s podpůrnými silami a prostředky i sousedními předními a přepadovými odřady. Zejména podrobně se ujednovaly směry, činnosti, doba zteče každého objektu, osy přesunu, konečné čáry (prostory), pečlivě se upřeshoval způsob vyzvání letectva, způsoby předávání průzkumných informací, signály velení, vzájemného rozpoznávání a ukazování stanovených cílů. Organizaci součinnosti s podpůrnými silami a prostředky uskutečňoval nadřízený velitel. Přitom nepodrobněji koordinoval přepadovou činnost svazků (útvary) s podpůrným dělostřelectvem a letectvem.

Zkušenosti z minulé války svědčí i o tom, že úspěch uskutečnění přepadu závisel v mnoha směrech na podmínkách proniknutí svazku (útvary) do týlu nepřítel, skrytosti a rozhodnosti jeho činnosti. Pásmo nebo čára zasazení svazku (útvary) do činnosti (do boje) se volila s přihlédnutím k mezerám a narušení v bojové sestavě nepřítel, slabě obsazeným úsekům jeho obrany, charakteru terénu, jeho ochranným a maskovacím vlastnostem, přírodním překážkám a stavu silniční sítě. Nejpriznivější podmínky k úspěšnému vyjití svazků a útvary do týlu nepřítel vznikaly po prolevení jeho obrany.

Těto zkušenosti se využívají i v lokálních válkách. Vojska, vyčleněná k přepadu, velmi často pronikala do týlu nepřítel mezerami i průlomy v jeho bojové sestavě. Zvlášť často tohoto způsobu používaly vietnamské útvary a jednotky v období osvobozené války proti americkým agresorům v 60. letech. Zkušenosti z lokálních válek ukázaly, že v přepadové činnosti má prořadový význam organizace PVO.

Jak svědčí zkušenosti z Velké vlastenecké války, základním způsobem splnění bojových úkolů svazků (útvary) v průběhu přepadu byl nenadálý ohromující úder na objekty nepřítel zpravidla z týlu nebo z boků.

Přisunované zálohy nepřítel v průběhu přepadu byly nejčastěji ničeny s využitím létek. Efektivnost tohoto způsobu se např. potvrdila zkušeností z přepadu vedeného 54. tankovou brigádou ve stalingradské operaci v prosinci roku 1942. Když nastra-

žila léčka, zničila přisunovaná nepřátelská vojska v síle jednoho pěšího pluku a tří jezdeckých eskadron. Organizace činnosti z léček v průběhu přepadu byla uskutečňována způsobem včasného skrytého rozmístění tankových jednotek po osách přesunu nepřítel s jeho následným rozhodným zničením palbou tanků a nenadálým napadením.

Často svazek (útvary) dostal nový úkol v týlu nepřítel nebo se přemísťoval na druhý směr. V tom případě se tam vysílaly v prvním sledu průzkumné jednotky a za nimi předsunuté jednotky. Na základě údajů o situaci a ujasnění stanoveného úkolu velitel svazku (útvary) přijal rozhodnutí a v jeho smyslu určil bojové úkoly podřízených.

V řadě případů svazky (útvary) obsadily v závěrečném období přepadu důležitý prostor v týlu nepřítel a přešly do obrany s cílem udržet jej do příchodu hlavních sil, vázat velké zálohy nepřítel nebo jim zabránit obsadit důležitou čáru obrany. Nejčastěji se přechod do obrany uskutečňoval v bezprostředním dotyku s nepřítel. Přitom se dosahovalo největšího účinku ne celistvou, ale aktivní manévrovou obranou.

Jak ukázaly zkušenosti z války, úspěchu přepadových činností bylo z velké části dosahováno jejich všestranným bojovým zabezpečením. Do začátku přepadu svazkem (útvarem) byl veden průzkum v jeho zájmu zpravidla prostředky nadřízených náčelníků, v průběhu přepadu pak průzkumnými skupinami, hlídkami a též silnými průzkumnými odřady, které za vhodných podmínek mohly nejen zjistit objekt nepřítel, ale i ovládnout jej. Zvláštnost průzkumu při přepadu pozůstávala v tom, že byl organizován do značné hloubky, na široké frontě, na křídlech i v týlu. To umožňovalo včas získat potřebné zprávy o rozmístění nepřítel i o jeho činnosti.

Velká pozornost byla věnována rovněž maskování, jako prostředku k dosažení překvapivosti v přepadové činnosti odřadů a skupin.

V průběhu přepadové činnosti v týlu nepřítel byly zvlášť složité otázky týlového a technického zabezpečení. Nejvážnější byly: zabezpečení svazku (útvary) municí a PHM, poskytnutí zdravotnické pomoci raněným, opravy poškozené techniky. Při řešení těchto otázek se počítalo se zvýšením zásob municí v bojových a týlových útvarcích (jednotkách), se zabezpečením zvýšení objemu zásob PHM a též jejich doplněním v průběhu přepadu (v řadě případů letectvem). Často ze zničené techniky se vybíraly PHM a munice k zabezpečení

činností provozuschopných bojových vozidel. Někdy svazky (útvary) využívaly trofejní PHM, zbraně a munici.

Opravy bojové techniky se uskutečňovaly v místě vyřazení z bojové sestavy, neboť její evakuace a shromáždění do vhodných prostorů byly velmi ztíženy. Při případech řady tankových sborů využívaly své opravárenské a vyprošťovací prostředky decentralizovaně. V případě, že časový limit opravy byl větší než 4–5 hodin, oprava poškozené techniky se nedělala a uskutečňovala se jen částečná demontáž.

Velení svazkům (útvarům) v průběhu vedení přepadu se uskutečňovalo z velitelského stanoviště, v řadě případů i z pozorovatelné svazku (útvary).

Tak např. v průběhu vedení k přepadu 24. tankovým sborem ve stalingradské operaci v roce 1942 a 19. tankového sboru v melitopolské operaci v roce 1943 velitelé sborů veleli svazkům (útvarům) ze svých velitelských stanovišť, která se nacházela nebo pohybovala nejčastěji v sestavě hlavních sil, nebo veliteli z pozorovatelů, které se rozvínovaly na poměrně krátkou časovou dobu zpravidla za útvary, které plnily hlavní úkol přepadu.

Zkušenosti z případových činností svazků (útvary) v útočných operacích Velké vlastenecké války mají velký význam. Jejich všestranné studium může přispět ke zkvalitnění operační, bojové a politické přípravy velitelů, štábů a vojsk.